

MEMOIRES VAN EEN HOLENMENS

Deel 7 : de Puits du Grand Cèdre

door Paul De Bie (SC Avalon vzw)

Een vrijdagavond einde juni 2010, 20 u. Na 1000 km in de auto te hebben gezeten, is het met veel voldoening dat Annette en ik ons naast de auto in het gras vleien en een koel blikje bier opentrekken. Het weer is schitterend, de cicaden zingen, de lucht geurt naar tijd. In de verte briesen enkele paarden. Diep onder ons liggen groene valleien met kleine dorpjes. De zon verdwijnt net achter de Mont Marcou, die met zijn donkergrijze rotsmassa's een prominente plaats in ons panorama opeist. Het is de eerste keer dat we de berg echt zien, vorige malen was hij telkens in donkere regenwolken en mistbanken gehuld. Wanneer de schemering inzet, wordt het Decathlontentje in minder dan 2 seconden opgezet. Een verkwikkende nachtrust wenkt, en het zal nodig zijn: morgen wordt er veel van ons verwacht.

Deel 1

De lokroep van de Mont Marcou, of beter van de “Grand Aven de Mont Marcou”, begon reeds vele jaren geleden. Vaak zaten we met de club op speleokamp in de Hérault, doch telkens weer lag deze grot veel te ver van onze kampplaats om ze te gaan doen. Nochtans had ze alles om ons te doen watertanden: sportief en moeilijk, meer dan 300 m diep, met natte putten en een einde vol klasse: een vrijhangende, bijna 150 m diepe put! Een echte “abîme”, volgens de beschrijving. Maar de grot lag niet alleen op vele uren rijden van onze camping, ze lag bovendien op een privéterrein en je moest de eigenaar contacteren. Geen flauw idee wie dat was en waar hij woonde. Genoeg redenen om de grot niet te doen, trouwens toen wisten

we nog niet welke andere schat deze grot verborg – anders had de nieuwsgierigheid vast en zeker toch de bovenhand gekregen. Een schat die me al vaak had geïntrigeerd, telkens ik er foto's van zag in een boek over uitzonderlijke grotten of mineralen, waarbij dan telkens droogweg vermeld stond “Grot in het zuiden van Frankrijk”. Foto's van surrealistische, gifgroene aragonietformaties!

Het toeval wilde dat ik op een namiddag op het film- en fotofestival van Ormesson (Parijs), met Thierry Aubé zat te keuvelen, bij het genot van frisse Belgische trappisten. Thierry is een uitstekende grotfotograaf, dus het gesprek ging uiteraard over fotografie, en toen kwamen die geheimzinnige foto's ter sprake, waarvan ik wist dat hij ze gemaakt had: de foto's in de “geode” met groene aragonieten.

« Les Vertes? Ah, il n'y a pas de secret, hein. C'est dans le Marcou. », zei Thierry luchtig.

Ik knipperde even met de ogen. « Le Marcou ? Tu veux dire, l'Aven du Mont Marcou ? »

« Et oui, celui-là »

« Et on peut y aller comme-ça ? », vroeg ik begerig.

« Dans le temps, oui, mais maintenant, c'est fermé et il faut avoir la permission », was het antwoord.

Meer moest ik niet weten. Die fabuleuze groene aragonieten, dat was in de Aven du Mont Marcou. Nee, correctie, de *Grand* Aven du Mont Marcou. Alleen: hoe geraakten we daar binnen? Het zou nog jaren van geduld vergen, jaren waarin we vriendschappen sloten met diverse speleo's in het zuiden van Frankrijk.

Het was pas in 2006 dat de stukjes van de puzzel op hun plaats vielen. Een speleokamp in de Hérault, ditmaal in de buurt van Olargues, bracht ons al heel wat dichterbij de grot die op zowat anderhalf uur rijden lag. Via onze plaatselijke vriend Michel Renda, geraakten we in contact met Michel Berbigé; voorzitter van de Association Mont Marcou. Deze vereniging beheerde sinds enkele jaren de grot, en verzorgde vier keer per jaar een geleid bezoek aan “Les Vertes”; de groene aragonieten. En jawel, er kon nog wel een gaatje gevonden worden voor een handjevol Belgen.

De dag van ons bezoek begon slecht. Het regende pijpenstelen, voorwaar geen goede omstandigheden voor een grot die zelfs in de zomermaanden vreselijk nat kan zijn. Een gezelschap Franse speleo's, de Parijzenaars met fotograaf Daniel Chailloux op kop, had zich bovendien “geïnfiltreerd” in onze groep, die daardoor echt veel te groot was geworden. Mijn plannen voor een uitgebreide fotosessie in de groene geode kon ik wel opbergen. Als klap op de vuurpijl liep ook de afspraak in het honderd. Onze gids, Michel Berbigé, zou ons oppikken om 9 u in het station van Bedarieux. Om 11 u was er nog steeds niemand te zien... Finaal - lang leve de gsm! - kwamen we te weten dat Michel reeds aan de grot stond.

We arriveerden dus uren te laat aan de grot, waar de regen nog steeds ongenadig neerplensde. Tot overmaat van ramp bleek er, door iemand anders van de Association Mont Marcou, nog een tweede gezelschap te zijn uitgenodigd: minstens 10 Spanjaarden, waarvan sommigen zo goed als geen speleo-ervaring hadden. Dat beloofde, in een verticale grot. In totaal waren we met minstens 25 personen. De planning werd duidelijk gemaakt: het Groene Wereldwonder zouden in groepjes van drie bezocht worden. Elke groep kreeg 10 minuten tijd: een korte maar hevige sensatie dus; en pech voor de fotografen. Geen echte ramp hoor, want intussen had ik al besloten dat in deze omstandigheden een fotosessie toch geen optie was; dat de grote put minstens even interessant was, en dat we die wel even gauw konden meepikken. Mark en Bart zagen dat ook wel zitten. Twee kits vol touw extra, dat maakte het gewicht nu ook weer niet.

Door weer en wind stapten we naar de grot die zowat 800 meter verder lag. Het feit dat onze gidsen een neopreenpak hadden aangetrokken, stelde ons niet helemaal gerust. Een reeks kleine putten, waarin het water van overal neergutste (droog blijven was onmogelijk), bracht ons naar -100 waar de fossiele réseau begon die de groene attractie verborg. Deze droge galerij was halverwege afgesloten met een poortje, ter bescherming van "Les Vertes". Eén van de Spanjaarden bleek zo dik dat hij er niet doorheen geraakte en moest terugkeren. Na het poortje volgde een put van een meter of 10, eronder een zaal waarin een mensenmassa bijeengepakt stond: wachtend op hun beurt voor "Les Vertes".

We besloten intussen al eens even naar het begin van die grote put te gaan zien. Michel wees ons de weg. Enkele natte putjes af, dan een bijzonder grote zaal door: de Salle de Joly. Na een meter of vijftig vernauwde deze weer tot een hoge ruime meander. Van opzij kwam een flinke beek uit een put omlaag gevallen. We volgden het water in een schitterende actieve galerij, met watervalletjes en bassins, tot aan een balkon dat een diep, donker gat domineerde. De rivier sproeide erin omlaag: de grote put. Mooi, we zagen het helemaal zitten! Maar nu toch maar eerst naar "Les Vertes" gaan kijken.

Weer aan de "wachtkamer" gekomen bleek de meute al enigszins uitgedund te zijn. Na lang wachten was het dan eindelijk aan ons. Modderig speleopak en laarzen moesten worden achtergelaten. Bart en Mark zouden mij vergezellen. Een vaste ladder op, 10 meter hoger zagen we dan de eerste groenachtige concreties verschijnen. Daarna stapten we de geode binnen, een zaaltje van hooguit twee bij drie meter breed. Elke vierkante centimeter was bedekt met aragonietkluwens en boeketten. Alles flonkerde en schitterde. En die kleuren! Groen, donkergroen, lichtgroen, gifgroen, geelgroen en fluogroen: het was surrealistisch, irreëel. Alsof één of andere gekke popartschilder hier compleet geflipt was.

In heel de wereld is er geen enkele andere plek als deze bekend. We waren getuige van iets uniek. Ik had al het nodige fotomateriaal bij, maar onmiddellijk besepte ik dat het onmogelijk zou zijn om in de paar minuten die we hadden, deze extravagantie van Moeder Natuur te registreren. Er waren zoveel details te bewonderen, overal waar je keek. Ik stelde me tevreden met enkele foto's van het geheel. Gauw twee flitsers opgesteld, mijn twee kompanen wilden best poseren. Tsjak, tsjak, tsjak. Zeven foto's op 2 minuten, een gok. Het bleek een goede gok. Mooi tegenlicht, goed belicht: de foto's waren allen geslaagd. Onze tijd was om, gauw weer terug, op weg naar de grote put, de "Puits du Grand Cèdre".

Ik ging als eerste van start in de put. Achter mij kwam Mark, gevolgd door Bart, die nog niet zo lang met speleo bezig was doch zich weinig zorgen bleek te maken in het bijna 180 meter diepe, gapende gat onder ons. Na 25 meter zette ik voet op een richel van zowat een meter breed. 5 spits links, korte looplijn, dan "the big one": 146 meter "plein vide" omlaag. De forse beek stortte zich amper 3 meter naast ons omlaag: dit werd een natte afdaling! De put overtrof al mijn verwachtingen. Het was geen circulaire put, wel een lange kloof en de afmetingen waren onmiddellijk respectabel; een meter of 7 breed op 20 lang. Ik zakte langzaam verder op het dunne 9 mm-touw, met een ei in de broek want hoe dieper ik zakte, hoe immenser de sectie van de put werd en hoe meer water erop me neerregende. 80, 90 meter dieper: einde van het touw. De put was hier zeker 15 bij 30 meter en ik hing mooi in het midden. Het tweede touw vastknopen, knoop passeren. Met wat zenuwen, uiteraard: een knoop passeren op die hoogte, in een totaal onbekende put blijft toch wat spannend. Ik had te doen met Bart, die nog nooit een knoop had gepasseerd en nu van Mark een speedcursus aan het krijgen was! Verder maar, de put werd breder en breder en mijn nochtans krachtige ledverlichting volstond niet langer meer om de wanden goed te onderscheiden.

Zestig meter lager landde ik op een bodem van grote blokken, en wachtte ik op de komst van mijn 2 compagnons. Hun lichtjes leken wel sterren aan een heel hoge hemel. Wat een put, een van de mooiste die ik ooit deed!

Bart geraakte probleemloos voorbij de knoop, even later stond ook Mark beneden. Er was geen tijd om de wel 40 meter brede zaal, die de voet van de put vormt, te onderzoeken; de anderen stonden op ons te wachten. Onmiddellijk weer omhoog dus. Een half uurtje de man, snel de zowat 200 meter touw desequiperen, en verder maar. Rond -100 zagen we nog net de laatste mensen van het gezelschap uitklimmen; dus besloten we in de vlucht ook maar ineens de rest van de grot te desequiperen. Buiten rond 19 uur, het regende nog steeds. Niet erg, we waren toch nat tot op onze onderbroek.

Deel 2

De put van de Marcou bleef me door mijn hoofd spoken. Ik had al veel grote putten gedaan, er zelfs twee ontdekt en als allereerste afgedaald (de 259 meter diepe “Monstre” en de 222 m diepe “Extremist”, allebei op het massief van Anialarra), maar deze put was echt wel uitzonderlijk mooi. Zo’n vrijhang! Zo’n diameter! Die put zou een fantastische foto kunnen opleveren. Zou dat al geprobeerd zijn? Ik nam wat inlichtingen. Ja, er waren al pogingen geweest, maar nee, niemand had ooit een geslaagde foto kunnen maken. De put was gewoon te diep, te breed, te nat en de rots was te donker.

Vanaf dat ogenblik was ik vastbesloten om de Puits du Grand Cèdre te fotograferen. Ik had best al wat grote putten gefotografeerd, met als hoogtepunt de 328 m diepe Puits des Pirates in de Gouffre d’Aphanicé. Die foto was tot op heden mijn beste “put-foto”. Maar dat was in 1988, twintig jaar geleden. De tijden waren veranderd: de foto in de Aphanicé was gemaakt op diafilm, met magnesium flitslampjes en een sluitertijd van meer dan een uur. Maar nu zijn fototoestellen digitaal, diafilm bestaat niet meer, een B-positie is evenmin nog een optie op een compact fototoestel.

Het was onmogelijk om een put van 150 meter in één keer uit te lichten. Net als in de Aphanicé, moest dit in schuifjes gebeuren: de persoon die omhoog klom, moest elke 10 of 15 meter met een flitser voor het nodige licht zorgen en zo de put progressief uitlichten over heel de hoogte. Ik vroeg me af of het mogelijk zou zijn om dit in afzonderlijke foto’s te doen en deze achteraf op de computer over elkaar te leggen en te combineren tot één foto. Wat experimenten in sommige Zuid-Frans diepe putten (o.m. Aven de Lacas en Aven de la Combe de Buis) toonden aan dat er een kans op slagen was.

Het zou echter nog vier jaar duren voor we weer in de buurt van de Mont Marcou kwamen, ter gelegenheid van een privéreisje van Annette en mij in mei 2010. De nodige afspraken werden gemaakt met de mensen van de Association Mont Marcou, we konden de “Vertes” weer bezoeken, en deze keer zouden we ruim de tijd hebben voor foto’s: we waren slechts met zijn drieën: Annette, Michel Berbigé en ik. Thuis werd het materiaal gereedgemaakt; en het was ontmoedigend veel. Bijna 400 m touw maar vooral een knoert van een sherpakit vol fotomateriaal. Doordat we zowel de Vertes gingen fotograferen, als de grote put, had ik twee totaal verschillende foto-uitrustingen nodig. Macromateriaal met een hoop elektronenflitsers voor de Vertes, terwijl ik voor de put een aanslag had gedaan op mijn steeds kleiner wordende voorraad PF100 magnesium flitslampen; joekels zo groot als een 100 W gloeilamp. Maar ook walkietalkies, en een stevig statief. Michel verklaarde ons gek; de grote put lag hem sowieso al niet sinds hij er in de jaren 60 getuige was geweest van een dodelijk ongeluk.

De avond voor onze tocht sliepen Annette en ik in de schuur van de eigenaar van de Marcoumet; de vervallen boerderij nabij de grot. Sympathieke man, die al jaren bezig was

deze ruïnes te restaureren tot een schitterend woonhuis. 's Nachts gutste de regen ongenadig uit de hemel omlaag. Bij het ochtendgloren regende het nog steeds pijpenstelen; de berg was in donkere mistbanken gehuld. Stipt op tijd kwam Michel eraan gereden. De stemming was gedrukt, het was nu al duidelijk dat de grot in crue zou staan en de afdaling van de put onmogelijk zou zijn. Maar ik ben een koppige ezel en tegen beter weten in sleurden we de 250 m extra touw toch maar mee.

In de donkere muil van de grot zeek het water langs overal omlaag. De eerste put geraakten we nog min of meer droog af, in de tweede liep het water er langs onze nek in en langs de pijpen weer uit. Gelukkig hadden we ditmaal PVC-overalls aan; Michel had weer zijn neopreentje aangetrokken. Het weerziens met de Vertes was alweer een schok. Vorige keer waren we zo gehaast geweest dat ik amper had kunnen rondkijken; maar ditmaal hadden we zoveel tijd als we wilden en konden we onze ogen de kost geven. Ongelooflijk wat hier in deze kleine ruimte te zien is. Klassieke calciëtdruipstenen en gordijnen, naaldvormig (aciculair) of koraalvormig (corraloïde) aragoniet en dat alles gaande van zuiver wit tot het donkerste groen.

Anderhalf uur lang maakte ik foto's, Annette en Michel poseerden gewillig. Ik kreeg de eer om omhoog te klimmen in de geode, want 3 meter hoger was er een kleine maar rijkelijk geconcretioneerde nis van zowat een kubieke meter, waar nooit eerder foto's waren genomen. Ik had nog uren kunnen doorgaan, tot ik in de gaten kreeg dat mijn metgezellen zaten te rillen van de kou. Per slot van rekening zaten we daar slechts in onze onderpakken en op sokken, om vooral niets vuil te maken.

Inpakken en wegwezen, naar de grote put! Een zinloze poging voorwaar, maar we hadden 1000 km gereden en nu terugkeren was geen optie. Een uur later hing ik in de put. In de put van 25 m erboven had ik al een acrobatisch equipment moeten uithangen om enigszins droog tot op het platform boven de grote put te geraken. Het water donderde twee meter naast mij omlaag en hoe meer touw er door mijn afdaler schoof, hoe meer ik in de spray van de waterval hing. Voor de eerste keer in mijn leven had ik schrik. Een vrijhangende P150 doen die in crue is; dat was gewoon levensgevaarlijk. Maar niet enkel het water intimideerde me. Wat was dit verdorie toch een gigantische put, luguber gewoon. Na vijftig meter te zijn afgedaald, kreeg het gezond verstand de bovenhand. Als ik nu nog verder afdaalde, geraakte ik er misschien nooit meer uit. Ik dacht aan de foto die toch niet mogelijk zou zijn, daar beneden was geen droge plek te vinden. Ik dacht aan Annette en Michel die ver boven mij zaten te wachten, doorweekt. Ik voelde me heel alleen en klein, hangend aan mijn dunne touwtje, in deze gigantische klok. En vooral heel nat! Terugkeren!

Met lood in de benen klom ik uit, de 2 kitzakken vol nat touw aan mijn gordel leken me niet uit de put te willen laten ontsnappen. Drie uur later stonden we buiten. Het regende nog steeds. I'll be back, gromde ik tegen mezelf!

Deel 3

Zo kwam het dus dat we in juni 2010 weer aan de Mont Marcou kampeerden. Het weer was ditmaal schitterend, het materiaal tot in de puntjes voorbereid. Voor de grote put hadden we zelfs een gloednieuw touw van 200 m lang bij. Eén klein probleem: behalve Annette waren er geen andere kandidaten om mij te vergezellen. Michel Berbigé had zich niet kunnen vrijmaken, en zag onze onderneming echt niet zitten. Inderdaad, een makkie zou het niet worden...

Vroeg op pad dus, na een praatje met Pierre-Henry, de eigenaar van de Ferme de Marcounet. Ik had trouwens een attentie voor hem bij: een ingekaderde foto van "Les Vertes" waarmee hij zichtbaar blij was. Tot onze verrassing klaterde er nog steeds een flinke beek in de grot omlaag. We trokken ons er niks van aan, snel omlaag met onze vier kitzakken. Rond -100 was

er een probleem: er was een touw te weinig. Hoe kon dat nu? De equipeerfiche werd er bij gehaald en ja hoor: deze put, van nochtans 15 m diep, was men gewoon vergeten! Dat werd improviseren: dieper in de grot, in de meander die naar de grote put ging was er een putje van een 5-tal meter waarvoor een facultatieve C10 voorzien was. Dat viel wel zo af te klimmen, tenzij er echt veel water was. Dat touwtje bracht redding en een uur later stonden we weer bovenaan de immense Puits du Grand Cèdre. Het equipment was nu bijna routine, de waterval was al bij al best doenbaar. Toch voelde ik me weer niet op mijn gemak in dit 150 m diepe gat; het gloednieuwe 9 mm touw schoof razendsnel en ik wist dat loslaten van dit touw, om welke reden dan ook, zou neerkomen op een quasi vrije val... een heel lange.

Eens beneden wachtte ik op Annette, die zichtbaar onder de indruk van deze prachtige schacht was. Aan de basis is de put een meter of 30 in diameter en loopt er een puinhelling schuin omhoog, wel 50 meter ver. Voor we aan het fotowerk begonnen exploreerden we eerst deze zaal en probeerden we tussen de blokken af te dalen, op zoek naar een passage die onze voorgangers misschien over het hoofd hadden gezien. Onze enige betrachting was wat op te warmen, want we wisten dat de komende uren niet van de warmste gingen zijn. Na dit intermezzo werd het statief en fototoestel op een strategische plaats opgesteld, de walkietalkies en flitsers getest, en was het tijd voor het echte werk. Annette was voorzien van een Metz CT60 flitser, een mastodont met een grote loodaccu. Het ding was thuis getest en moest met die accu wel 100 keer kunnen flitsen. Aan een dun touwtje, 3 meter onder haar, hing een klein flitsertje dat recht omhoog gericht was, om zo Annette te verlichten. De bedoeling was om te vermijden dat ze op de foto een donker silhouet werd; typisch euvel waaraan vele foto's van diepe putten lijden. Ik wilde kleur in mijn foto! Maar het was een gokje, dat evengoed verkeerd kon uitdraaien en in een overbelicht personage resulteren. Mocht het lukken, dan was er echter een nieuwe techniek uitgevonden! Uiteraard waren beide flitsers van Annette voorzien van infrarood Firefly II slave-units. Deze zouden (hopelijk) reageren op de derde flitser, die bij mij beneden lag: een Metz CT45 staafflitser. Ik sprak met Annette af dat ze zowat elke 15 meter zou stoppen opdat ik een foto kon nemen. Al gauw werd een eerste probleem duidelijk: door de waterval die de hele basis van de put besproeide, was het onmogelijk om daar met mijn statief te gaan staan. Ik moest dus weg van de basis van de put, opzij het blokkenplatform op. Daar stond ik droog, maar kreeg ik niet meer heel de put in mijn 28 mm groothoeklens gevat. Verdorie, dat betekende dat ik, zo ergens halverwege de fotosessie, mijn camera zou moeten omhoog zwenken, wilde ik de top van de put kunnen zien. En dat was echt totaal ongewenst, want ik wilde in feite een reeks exact dezelfde foto's maken, die ik met een speciaal programma over elkaar kon leggen. De camera verplaatsen, betekende echter dat ik een reeks verschillende foto's zou krijgen, die een ander perspectief zouden hebben.

Enfin, er zat niks anders op: we begonnen eraan. Alles ging goed tot op 30 meter hoogte. Vanaf toen wilde Annettes flitser niet meer laden. Was het de kou; of het neersproeiende water dat zowel mijn assistente als haar materiaal ongenadig doorweekte? Gevloek, gesakker! Wat nu? Extra flitsers had ik niet bij, de kitzak met fotomateriaal was zo al zwaar genoeg geweest. Met pijn in het hart moest ik mijn Metz CT45 afgeven aan Annette, de flitser die diende om de grote flitser bij Annette op afstand in gang te zetten. Vanaf nu zouden we werken met een B-positie en een manuele flits van Annette. Het vergde wat meer communicatie maar dankzij de walkietalkies ging het nogal vlot. Telkens ze 15 m geklommen was, stopte ze, bracht ze de flitser in gereedheid, verwittigde me en doofde haar licht. Ik zette beneden de sluiters van mijn toestel open, gaf een sein aan Annette, die de flitser afdrukte. Sluiter weer dicht, foto beoordelen (lang leve de digitale camera!) en eventueel nog eens overdoen. Zo waren we wel anderhalf uur in de weer, tot Annette nog slechts een nietig

sterretje was dat 120 m boven mij hing. Nog hoger had weinig zin meer, dat zou op de foto niet meer te zien zijn. Inpakken maar, omhoog en desequiperen! Rapper gezegd dan gedaan, nog maar enkel een nat touw van 200 m uit een put hijsen, staande op een klein richteltje, is al een hele klus. Het in kitzakken proppen nog wat moeilijker.

Drie uur later stonden we buiten, in de stralende avondzon. 8 uur werken voor één foto... en de vraag was dan nog of al onze moeite niet voor niks was geweest.

Epiloog

Een eerste, snelle montage van de foto's, 's anderendaags op de laptop, toonde aan dat er met het fotomateriaal wel iets aan te vangen was. Eens terug in België werden er vele avonden achter het computerscherm doorgebracht om finaal tot een montage te komen waarmee ik vrede kon nemen. Niet perfect, maar al bij al best te doen. De foto werd aan de Zuid-Franse vrienden getoond en enthousiast onthaald. Velen van hen, vooral de anciens dan, hadden die put ofwel heel lang geleden gedaan, met een pierenlichtje en er dus niks van gezien, ofwel nooit durven doen, na het tragische ongeval van één van hen. Eindelijk was deze put in al zijn glorie te zien en konden ze er zich een voorstelling van maken.

Hoe een klein Belgske een Fransman een stukje van zijn eigen land kan doen kennen!